

G A J
GAVRIJEL
K E J

TIGANA

Preveo
Mihajlo Đorđević

■ Laguna ■

Naslov originala

Guy Gavriel Kay
TIGANA

Copyright © Guy Gavriel Kay, 1990

Mojoj braći Džefriju i Reksu

By arrangement with Westwood Creative Artists Ltd.

Translation Copyright © 2009 za srpsko izdanje, LAGUNA

IZRAZI ZAHVALNOSTI

U radu na ovom delu svojom veštinom i podrškom pomogli su mi brojni ljudi. Zadovoljstvo mi je što ovde mogu da im zahvalim na toj pomoći. Su Reynolds mi je ponovo dala mapu koja ne samo da je odražavala moju priču već mi je i pomogla u njenom vođenju. Reks Kej i Nil Rendel su me podržavali i pružili mi pronicljive primedbe od prvih nacрта romana pa sve do poslednjih verzija. Obojici sam duboko zahvalan.

Veliki sam dužnik mnogim učenim ljudima. Posebno mi je zadovoljstvo da iskažem svoje divljenje delu Karla Ginzberga *Noćne bitke (I Benandanti)*. Našao sam mnogo podsticaja i znanja u delima Džina Brukera, Laure Martines, Jakoba Burkharta, Ajris Origo i Jozefa Hujzinge. U tom smislu bih takođe želeo da iskažem svoju zahvalnost dvojici ljudi prema kojima odavno osećam najdublje poštovanje i čija su dela i izvori nadahnuća toliko snažno uticali na moj rad: Džozefu Kembelu i Robertu Grejvsu.

Na kraju, mada piščevo spominjanje uloge bračnog druga u nastanku knjige često deluje kao stvar rituala ili navike, mogu samo da potvrdim kako s mnogo ljubavi zahvaljujem na neprekidnom ohrabivanju i savetima koje sam prilikom pisanja *Tigane*, i u Toskani i kod kuće, dobio od moje supruge Lore.

Sve što ti je najmilije ti ćeš napustiti,
a to je ona strela što te vreba
i kojom će te luk izgnanstva prvo pogoditi

Okusićeš slani ukus tuđeg hleba
i kako je tvrda staza kada, da se penješ
i silaziš tuđim stepenicama, treba.*

DANTE, *Raj*

Šta plam može da pamti? Ako pamti malo manje
nego što je nužno, gasi se; ako pamti malo
više nego što je nužno, gasi se. Kad bi samo mogao
da nas nauči, dok gori, kako se tačno pamti.

JORGOS SEFERIS, *Stratis Talasinos opisuje čoveka*

---

* Preveo Dragan Mraović. (Prim. prev.)

PROLOG

Oba meseca bila su visoko, zasenjajući sve zvezde sem najblistavijih. S obeju strana reke gorele su logorske vatre i nestajale u noći. Deisa je tiho tekla i odražavala mesečinu i sjaj najbližih vatri pa ih bacala nazad u treperavim, vijugavim talasima. A svi zraci svetla vodili su do njegovih očiju, do mesta gde je sedeo na obali, s rukama oko kolena, i razmišljao o smrti i životu koji je proživeo.

Ima nečeg čudesnog u ovoj noći, pomislio je Sevar, duboko udišući blag letnji vazduh, upijajući miris vode, vodenog cveća i trave, gledajući odraze plave i srebrne mesečine na reci, slušajući Deisin šapatav tok i daleko pevanje oko vatri. Pevalo se i na drugoj obali reke, primetio je osluškajući neprijateljske vojnike severno od njih. Bilo je neobično teško pripisati neki suštinski osećaj zla tim skladnim glasovima, ili ih mrzeti potpuno slepo, kao što se to od vojnika izgleda očekuje. On, međutim, nije bio vojnik i nikada nije umeo da mrzi.

Nije zapravo video prilike koje se kreću u travi na drugoj obali reke, ali je video vatre i nije bilo teško proceniti koliko ih neuporedivo više ima severno od Deise nego ovde iza njega, gde su njegovi ljudi čekali zoru.

Gotovo sigurno svoju poslednju. Nije se zavaravao; niko od njih to nije činio. Posebno ne posle bitke koja se pre pet dana odigrala na ovoj istoj reci. Imali su jedino hrabrost i vođu čijem su prkosu i viteštvu gotovo dorasla dva sina koja su ga pratila.

Bili su to divni momci, obojica. Sevar je žalio što mu se nikada nije ukazala prilika da ih izvaja. Kneza naravno jeste, mnogo puta. Knez ga je zvao drugom. Ne bi se moglo reći, razmišljao je Sevar, da je proživeo besmislen ili isprazan život. Imao je svoju umetnost, radosti i podsticaj koje mu je pružala i doživeo je da vidi kako je hvale najugledniji ljudi njegove pokrajine, pa čak i čitavog poluostrva.

A spoznao je i ljubav. Pomislio je na svoju ženu, pa onda na svoje dvoje dece. Kćerku u čijim je očima sagledao bar deo smisla života na dan kada je rođena, pre petnaest godina. I na sina, za godinu dana premladog da bi pošao na sever u rat. Sevar se prisetio izraza dečakovog lica kada su se rastali. Slutio je da se i u njegovim očima videlo nešto slično. Zagrlio je oba deteta, a onda je čutke stegao ženu u naručju, dugo; sve su reči tokom godina izrečene mnogo puta. Onda se okrenuo, hitro, da mu ne vide suze, uzjahao, nespretno s mačem na bedru, pa odjahao sa svojim knezom u rat koji im je stigao preko mora.

Čuo je oprezan korak, iza sebe i levo, iz pravca gde su logorske vatre gorele a glasovi vijugali prateći melodiju sirenije. Okrenuo se ka zvuku.

„Pažljivo“, rekao je tiho. „Da se ne sapleteš o vajara.“

„Sevare?“, prošaputao je nečiji vedar glas. Glas koji je dobro poznavao.

„Ja sam, moj gospodaru kneže“, odgovorio je. „Pamtiš li neku ovoliko lepu noć?“

Valentin je prišao – bilo je i više nego dovoljno svetlo – pa se vešto spustio na travu pored njega. „Ne baš“, složio se. „Vidiš li? Vidomni je pun taman koliko je Ilarion mlad. Dva meseca bi zajedno načinila jednu celinu.“

„Čudna bi to celina bila“, rekao je Sevar.

„Čudna je ovo noć.“

„Stvarno? Da li se noć menja zbog onoga što mi činimo ovde dole? Mi smrtnici, s našim ludostima?“

„Menja se način na koji je vidimo“, rekao je Valentin tiho, pitanje mu je zaokupilo hitri um. „Lepota koju vidimo oblikovana je, bar delom, onim što znamo da će jutro doneti.“

„A šta će ono doneti, moj gospodaru?“, upitao je Sevar pre nego što je uspeo da se zaustavi. Napola u nadi, shvatio je, kao što se dete nada, da će ovaj vrli i ponosni tamnokosi knez imati odgovor na ono što vreba s druge strane reke. Odgovor na sve one igratske glasove i sve igratske vatre što gore severno od njih. Odgovor, više od svega, na užasnog igratskog kralja, na njegovo čarobnjaštvo i na mržnju koju će *on* sutra sigurno lako prizvati.

Valentin je čutao, gledao u reku. Sevar je video zvezdu kako pada, proseca nebo zapadno od njih i nestaje verovatno u prostranstvu zapadnog mora. Pokajao se zbog pitanja; ovo nije bio trenutak da opterećuje kneza bremenom lažnog ubeđenja.

Taman kada je hteo da se izvini, Valentin je progovorio, glasom odmerenim i tihim, tako da se ne čuje van njihovog malog kruga tame.

„Hodao sam među vatrarna, a Korzin i Loredan su činili isto, nudili smo utehu i nadu i smeha koliko smo mogli, da ljudi lakše zaspe. Ne možemo mnogo više.“

„Oni su dobri momci, obojica“, kazao je Sevar. „Baš sam mislio kako nijednog nisam izvajao.“

„Žao mi je zbog toga“, rekao je Valentin. „Ako nešto za nama ostane, biće to umetnost poput tvoje. Naše knjige i muzika, Orsarijina zeleno-bela kula u Avaleu.“ Zastao je, pa se vratio prvobitnoj misli. „Oni *jesu* hrabri momci. Ali jednom je šesnaest a drugom devetnaest i da sam mogao ostavio bih ih s bratom... i tvojim sinom.“

Bio je to jedan od razloga što ga je Sevar voleo: to što je Valentin pamtio njegovog sina i mislio o njemu kada je mislio o najmlađem knezu, čak i sada, čak i u ovakvom času.

Istočno i malo pozadi, dalje od vatri, iznenada je zapevala trijala i oba čoveka su učutala, slušajući taj srebrni zvuk. Sevarovo srce se iznenada prepunilo, uplašio se da će se osramotiti suzama, da će one izgledati kao suze straha.

Valentin je rekao: „Ali nisam ti odgovorio na pitanje, stari druže. Istina deluje lakše ovde u tami, daleko od vatri i sve neizvesnosti koju sam tamo video. Sevare, mnogo mi je žao, ali istina je da će sutrašnja krv gotovo sva biti naša, i bojim se da ćemo je svu proliti. Oprosti mi.“

„Nemam šta da ti praštam“, rekao je Sevar hitro i što je odlučnije mogao. „Ovaj rat nisi ti izazvao, niti si mogao da ga izbegneš ili okončaš. A sem toga, možda nisam vojnik, ali se nadam da nisam ni budala. To je bilo dokono pitanje: i sam vidim odgovor, moj gospodaru. U vatrarna na drugoj obali.“

„I u čarobnjaštvu“, dodao je Valentin tiho. „Više u tome nego u vatrarna. Mogli bismo da odbijemo i brojnijeg neprijatelja, čak i ovako umorni i oslabljeni od prošlonedeljne bitke. Ali sada je s njima Brandinova magija. Sada je došao lav lično, a ne lavče, a pošto je lavče mrtvo, mora biti krvi za jutarnje sunce. Je li trebalo da se prošle nedelje predam? Dečaku?“

Sevar se okrenuo da s nevericom pogleda kneza na izmešanoj mesečini. Zanameo je na tren, a onda došao do glasa. „Posle takve predaje otišao bih kući“, rekao je odlučno, „ušao u Palatu kraj mora i razbio svaku tvoju skulpturu koju sam napravio.“

Trenutak kasnije začuo je neobičan zvuk. Bio mu je potreban trenutak da shvati kako se Valentin smeje, zato što taj smeh nije nalikovao onima koje je Sevar ranije čuo.

„O, družo moj“, rekao je knez naposljetku, „mislim da sam znao da ćeš to reći. O, naša gordost. Naša strašna gordost. Hoće li nas po njoj najviše pamtiti, pošto nas više ne bude?“

„Možda“, kazao je Sevar. „Ali pamtiće. Jedino što izvesno znamo jeste da će nas pamtiti. Ovde na poluostrvu i u Igratu, Kvileji pa čak i zapadno preko mora, u Barbadioru i tamošnjem carstvu. Ostavićemo ime.“

„A ostavićemo i svoju decu“, rekao je Valentin. „Onu mlađu. Sino-ve i kćeri koji će nas pamtiti. Odojčad u naručju će naše žene i dedovi naučiti da kada odrastu znaju priču o reci Deisi, o onome što se desilo ovde i, još važnije – šta smo bili u ovoj pokrajini pre pada. Brandin od Igrata može sutra da nas uništi, može da pregazi naš dom, ali ne može da nam oduzme ime, niti uspomenu na ono što smo bili.“

„Ne može“, ponovio je Sevar, osećajući čudnu, neočekivanu bodrost u srcu. „Ubeđen sam da si u pravu. Mi nismo poslednje slobodno pokolenje. Odjeci sutrašnjeg dana odzvanjaće godinama. Deca naše dece će nas pamtiti i neće krotko trpeti jaram.“

„A ako neka to i pože“, dodao je Valentin, drugačijim glasom, „deca ili unuci izvesnog vajara razbiće im glave, kamene ili prave.“

Sevar se osmehnuo u tami. Poželeo je da se nasmeje, ali u tom trenu nije mogao. „Nadam se, moj gospodaru, ako boginje i bog to dozvole. Hvala ti. Hvala ti što si to rekao.“

„Nema zahvaljivanja, Sevar. Ne između nas i ne noćas. Trijada te čuvala sutra a i posle, i čuvala sve koje voliš.“

Sevar je progutao knedlu. „Ti znaš da spadaš među njih, moj gospodaru. Da si deo onoga što sam voleo.“

Valentin nije odgovorio. Tek se, malo kasnije, nagnuo i poljubio Sevara u čelo. Onda je digao ruku pa je i vajar, zamućenog pogleda, digao svoju i priljubio je uz kneževu, dlanom o dlan, za zbogom. Valentin je ustao i nestao, senka na mesečini, nazad ka vatrama svoje vojske.

Pevanje kao da je stalo, na obe obale reke. Bilo je veoma kasno. Sevar je znao da i on treba da se vrati i pokuša da odspava koji sat. Ipak, bilo mu je teško da ode, da ustane i odrekne se savršene lepote te poslednje noći. Reke, meseca, zvezdanog svoda, svitaca i svih vatri.

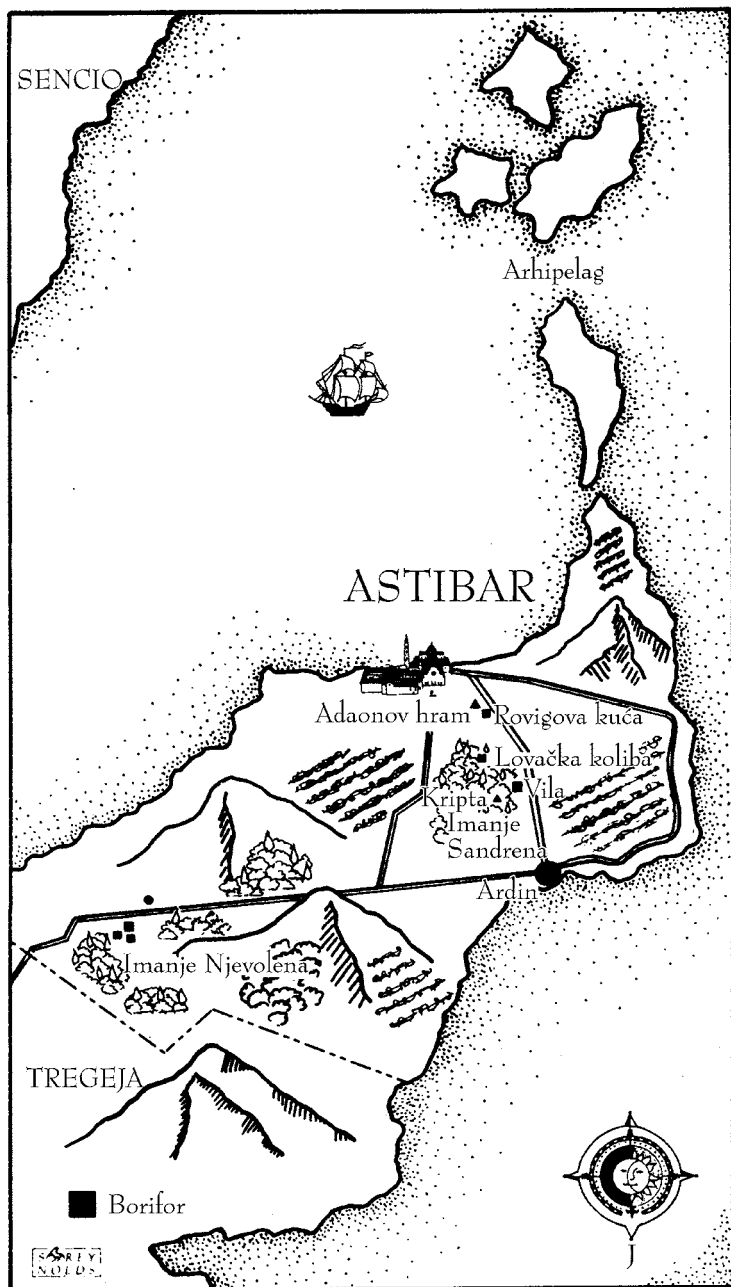
Na kraju je odlučio da ostane tu pored reke. Sedeo je sam u letnjoj tami na obali reke Deise, a snažnim rukama je obgrlio kolena. Gledao je dva meseca kako zalaze i sve vatre kako polako zamiru i mislio je na svoju ženu i decu i čitavog života rukama stvarana dela koja će trajati posle njega, a trijala mu je pevala čitave noći.

PRVI DEO

NOŽ U DUŠI

PRVO POGLAVLJE

Na jesen, u doba vina, kroz čemprese, masline i bremenite loze njegovog seoskog imanja doprla je vest da je Sandre, vojvoda od Astibara, nekadašnji vladar toga grada i njegove pokrajine, udahnuo poslednji gorki dah svog izgnanstva i starosti, i umro.

Kraj njega nije bilo slugu Trijade da obave samrtne obrede. Ni u belo odevenih sveštenika Eane, ni onih mračne Morijane od Dveri, ni sveštenica Adaona, boga.

U gradu Astibaru nije bilo posebnog iznenađenja kada su stigle te vesti o vojvodinom odlasku na onaj svet. Gnev izgnanog Sandrea na Trijadu i njeno sveštenstvo tokom poslednjih osamnaest godina njegovog života nije bio nikakva tajna. A Sandre d'Astibar čak ni u doba svoje moći nikada nije zazirao od bezbožnosti.

Uoči Praznika vina grad je bio prepun sveta iz okolnih distrada i još daljih krajeva. U prepunim tavernama i havnicama ljudi koji mu lice nikada nisu videli i koji bi ranije prebledeli u opravdanom strahu od poziva na vojvodski dvor u Astibaru, sada su razmenjivali priče o njemu kao što su nekad razmenjivali vunu i začim.

Čitavog života vojvoda Sandre je izazivao govorkanja i nagađanja u svim krajevima poluostrva koje su ljudi zvali Dlan – a nije postojalo ništa što bi u času njegove smrti to promenilo, bez obzira na to što je Alberiko od Barbadiora pre osamnaest godina došao s vojskom iz prekomorskog carstva i prognao Sandrea na distradu. Kada moć nestane, uspomena na moć istrajava.

Možda zbog toga, a sigurno zato što je težio da u svemu bude oprezan i pažljiv, Alberiko, koji je u gvozdеноm stisku držao četiri od devet pokrajina i nadmetao se s Brandinom od Igrata za devetu, veoma je pažljivo poštovao protokol.

Već pre podneva na dan vojvodine smrti, Alberikov glasonoša primećen je kako izjahuje na istočnu gradsku kapiju. Glasonoša sa plavo-srebrnim barjakom žalosti, koji nosi, u to niko nije sumnjao, pažljivo odabrane reči utehe Sandreovoj deci i unucima, što su se sada okupili na prostranom imanju sedam milja od gradskih zidina.

U *Pelionu*, havnici gde se te sezone okupljalo duhovitije društvo, cinici su primetili kako bi tiranin verovatnije poslao odred sopstvenih barbadiorskih najamnika – a ne usamljenog glasonošu – da preživeli Sandreni nisu tako jadna družina. Pre nego što je zamro smeh zbog te šale, praćen značajnim pogledima koji su govorili „pazi da neko ne čuje“, neki putujući muzičar – te ih je nedelje u Astibaru bilo na desetine – ponudio je na opkladu čitavu svoju zaradu u tri sledeća dana da će s ostrva Kjare stići izrazi saučešća u stihu i to pre nego što se praznik okonča.

„Predobra je to prilika“, objasnio je došljak, stežući vrč vrelog hava začinjen s nekim od desetak likera što su se pružali na polici iza šanka u *Pelionu*. „Brandin prosto neće moći da propusti takvu priliku da podseti Alberika – i sve nas – da iako su njih dvojica podelili naše poluostrvo, umetnost i učenost poprilično pretežu zapadno ka Kjari. Pazite šta vam kažem – a ko hoće neka se i kladi – imaćemo da tumačimo trapavo rimovane stihove debelog Doarde ili nekakav Kamenin luckasti akrostih u kome će ime 'Sandre' biti ispisano na šest različitih načina, napred i nazad, pre nego što se muzika u Astibaru okonča za tri dana.“

Usledio je smeh, mada ponovo uzdržan, bez obzira na to što je veće pred praznik, kada je davnašnja tradicija koju Alberiko od Barbadiora mudro nije ukinuo dozvoljavala više slobode nego drugih dana u godini. Nekoliko ljudi sa sklonošću prema brojkama brzo je izračunalo vreme potrebno za plovidbu i kakvi su vremenski izgledi u jesenjim morima severno od pokrajine Sencio i dole kroz Arhipelag, tako da je muzičareva opklada brzo prihvaćena i zabeležena na tabli u *Pelionu*, čija je svrha bila upravo ta, u tom gradu toliko sklonom kockanju.

Ali nedugo zatim zaboravljene su sve opklade i podrugljivo naklapanje. Neko u visokoj kapi s perom naglo je otvorio vrata havnice, uzvikom zatražio pažnju, i pošto ju je dobio, objavio da se tiraninov glasonoša upravo vratio na istu istočnu kapiju iz koje je tako nedavno izašao. Da se glasonoša vratio mnogo brže nego što je otišao i da, samo tri milje iza njega, ide pogrebna povorka vojvode Sandrea

d'Astibara, da bi ga po njegovoj poslednjoj želji čitavu noć i dan izložili na svečanom odru u gradu kojim je nekada vladao.

Reakcija u *Pelionu* bila je brza i predvidljiva: ljudi su žestoko vikali da nadjačaju larmu koju su sami stvarali. Buka, politika i iščekivana zadovoljstva praznika bili su razlog za veliku žeđ tog popodneva. Vlasnik *Peliona*, čovek plahovite naravi, imao je toliko posla da je nenamerno počeo da služi pune doze likera u začinjenom havu koji su gosti izdašno naručivali. Njegova žena, ravnodušnije naravi, nastavila je da zakida svim mušterijama podjednako, bez ikakve pristrasnosti.

„Vratiće ih!“, vikao je mladi pesnik Adreano, odlučno lupajući vrčem i prskajući vruć hav po tamnom hrastovom stolu najvećeg separea u *Pelionu*. „Alberiko to nikada neće dozvoliti!“ Njegovi prijatelji i besposličari koji su se većito motali oko tog stola potvrdno su zamumlali.

Adreano je krišom pogledao putujućeg muzičara koji je ponudio onu smelu opkladu o Brandinu od Igrata i dvorskim pesnicima sa Kjare. Tipu je sve to izgleda bilo veoma zabavno i dignutih obrva se opuštено zavalio u stolici koju je pre nekog vremena drsko doneo u separe. Adreana je taj čovek ozbiljno vređao i nije znao je li to više zbog muzičareve tako opuštene tvrdnje da Kjara ima prednost u kulturi, ili zbog njegovog uzgrednog prezira prema velikom Kameni di Kjari, koga je Adreano krišom oponašao proteklo pola godine: i u stihovima i u nošenju troslojnog plašta i danju i noću.

Adreano je bio dovoljno pametan da shvati kako u tim dvostrukim izvorima zlovolje postoji neka suprotnost, ali je bio i dovoljno mlad i popio je više nego dovoljno hava sa sencijskom rakijom da to shvatanje ostane duboko ispod površine njegovih misli.

A one su i dalje bile usredsređene na tog drskog seljačinu. Čovek je očigledno došao u grad da tri dana drnda neki seoski instrument u zamenu za šaku astina koje će proćerdati na Prazniku. Kako se takav čovek usuđuje da uđe u najotmeniju havnicu u Istočnom Dlanu i smesti svoju seljačku zadnjicu na stolicu za najpoželjnijim stolom u prostoriji? Adreano se još bolno i živo sećao dugih meseci koji su njemu bili potrebni – čak i pošto su mu prvi stihovi štampani – da oprezno i izokola priđe, u sebi se grčeci zbog očekivanog odbijanja, pre nego što je postao pripadnik odabranog i dobro poznatog kruga kome je ovaj separe pripadao.

Shvatio je da se zapravo nada da će se muzičar usuditi da mu se suprotstavi: već je imao spreman fin kuplet, o rulji s ulice koja lupeta pred boljima od sebe, u društvu boljih od sebe.

Kao da mu čita misli, čovek se još udobnije zavalio u stolici, dugačkim prstom pogladio prerano posedeo zalizak i rekao, pravo Adreanu: „Izgleda da je ovo moje popodne za oplade. Rizikovaću sve što ću osvojiti u onoj drugoj stvari tvrdnjom da je Alberiko preoprezan da zbog ovoga pokvari Praznik. U Astibaru trenutno ima previše ljudi a raspoloženje je suviše uzburkano – bez obzira na to što ovde zakidaju na piću ljudima koji bi toga i te kako trebalo da su svesni.“

Iskezio se, da ublaži žaoku svojih poslednjih reči. „Mnogo je bolje da tiranin pokaže milost“, nastavio je. „Da svog starog neprijatelja pusti da otpočine u miru, pa da onda zahvali bogovima – kojim god bogovima njegov car preko mora naređuje Barbadiorcima da se mole u poslednje vreme. Da im zahvali i prinese žrtve, pošto će biti siguran da će škopci koje je Sandre ostavio za sobom prijatno pohitati da se odreknu neotmenih stremljenja za slobodom, koje je Sandre oličavao u neuškopljenom Astibaru.“

Kada je završio taj govor nije se osmehivao, niti je svoje široko postavljene sive oči odvajao s Adreanovih.

A to su, prvi put toga dana, bile istinski opasne reči. Bile su tiho izgovorene, ali su ih čuli svi u separeu i odjednom je njihov ugao *Peliona* postao neprirodno miran usred larme koja je i dalje vladala u ostatku prostorije. Adreanov prezrivi kuplet, tako hitro sastavljen, sada mu je zvučao trivijalno i neprikladno. Ništa nije rekao, srce mu je zvučalo neobično brzo. Potrudio se da ne uzvрати pogled muzičaru.

A ovaj je dodao, ponovo uz iskrivljen osmeh: „Imamo li opladu, družo?“

Pokušavajući da dobije na vremenu dok je brzo računao koliko astina može da sakupi ako satera u čošak izvesne prijatelje, Adreano je rekao: „Možda ćeš biti ljubazan pa da nas prosvetliš kako je jedan zemljoradnik sa distrade toliko širokogrud sa svojom budućom zaradom i sa svojim stavovima o ovakvim pitanjima?“

Čovekov osmeh se proširio tako da su mu se videli pravilni beli zubi. „Ja nisam zemljoradnik“, dobroćudno se usprotivio, „a nisam ni sa distrade. Ja sam pastir sa planina u južnoj Tregeji i sad ću nešto da ti kažem.“ Sive oči su, osmehnute, obuhvatile čitav separe. „Stado ovaca će vas naučiti više o ljudima nego što se to nekima od vas dopada, a koze... pa, koze će vam bolje poslužiti od Morijaninih sveštenika ako želite da postanete filozofi, posebno ako ih usred kiše jurite po planini, a oluja i noć se približavaju zajedno.“

Separeom se razlegao iskren smeh, pomalo potpomognut popuštanjem napetosti. Adreano se bezuspešno trudio da zadrži strog izraz lica.

„Imamo li opladu?“, upitao je pastir ponovo, opušteno i srdačno.

Adreana je poštedelo potrebe da odgovori, a nekolicine njegovih prijatelja potrebe da pozajmljuju pare, pojavljivanje slikara Neronea, još neočekivanije od pojavljivanja vesnika s perom u kapi.

„Alberiko je dao dozvolu!“, viknuo je da nadglasa halabuku u *Pelionu*. „Upravo je objavio da je Sandreovo izgnanstvo okončano njegovom smrću. Vojvodino telo će sutra biti izloženo u staroj palati Sandrena a biće sahranjeno uz sve počasti i svih devet obreda! Pod uslovom“ – tu je dramatično zastao – „pod uslovom da sveštenstvo Trijade dobije dozvolu za dolazak i obavljanje svojih dužnosti.“

Posledice svega toga bile su prosto prevelike da bi se Adreano predugo bavio sopstvenim gubitkom obraza – mladim, preterano žustrim pesnicima to se dešava svakih sat ili dva. Ali ovo – ovo su veliki događaji! Njegov pogled se, iz nekog razloga, vratio ka pastiru. Na čovekovom licu bio je blag i znatiželjan izraz, ali nikako slavljenički.

„Pa dobro“, rekao je ovaj i žalostivo odmahnuo glavom. „Pretpostavljam da je to što sam u pravu dovoljna nadoknada za to što sam siromašan – to vam je, bojim se, moja sudbina.“

Adreano se nasmejao. Pljesnuo je debeljuškastog, zadihanog Neronea po leđima pa se pomerio da mu napravi mesta. „Eana nas obojicu blagoslovila“, rekao mu je. „Upravo si uštedeo sebi više astina nego što ih imaš. Iskamćio bih ti pare za opladu koju bih izgubio zbog vesti koje si doneo.“

Umesto odgovora Nerone je uzeo polupun Adreanov vrč hava i iskapio ga jednim gutljajem. Osvrnuo se oko sebe pun nade, ali su drugi za stolom čuvali svoja pića, pošto su odlično znali slikareve navike. Tamnokosi pastir iz Tregeje nasmejao se pa ponudio svoj vrč. Odavno naučen da velikodušnost prihvata bez mnogo pitanja, Nerone ga je iskapio. Kada je završio, promrmljao je reči zahvalnosti.

Adreano je to primetio, ali su mu misli nepoznatim putevima jurile do neočekivanog zaključka.

„Takođe si“, rekao je naglo, obraćajući se Neroneu, ali zapravo govoreći čitavom stolu, „upravo potvrdio koliko je lukav barbadiorski čarobnjak koji nama vlada. Alberiko je sada uspeo, jednom odlukom, da ojača svoje veze sa sveštenstvom Trijade. Postavio je savršen uslov za odobravanje vojvodine poslednje želje. Sandreovi naslednici

moraće da se slože – mada bi se oni *uvek* i sa svime složili – a ja ne mogu ni da naslutim koliko će ih astina koštati da umilostive sveštenike i sveštenice da bi ovi sutra ujutro došli u palatu Sandrena. Alberiko će sada biti poznat kao čovek koji je vratio odmetnutog vojvodu od Astibara u okrilje Trijade.“

Pogledao je po separeu, uzbuđen snagom svog zaključivanja. „Krvu mu Adaonove, ovo me podseća na spletke iz starih vremena, kada se sve radilo ovaliko prefinjeno. Točkovi unutar točkova koji su vodili niti sudbine čitavog poluostrva.“

„Dakle“, rekao je Tregejac, a izraz lica mu je postao ozbiljan, „ovo mogu biti najpametnije reči koje smo čuli ovog bučnog dana. Ali reci mi“, nastavio je, dok se Adreano zarumeneo od zadovoljstva, „ako su te Alberikovi postupci upravo podsetili – a podsetili su i druge, zasigurno, mada ne toliko hitro – na ustrojstvo stvari u dane pre nego što je doplovio ovamo da osvaja i pre nego što je Brandin zauzeo Kjaru i zapadne pokrajine, zar onda nije moguće“ – glas mu je bio tih, samo za Adreanove uši, u toj halabuci koja je vladala u prostoriji – „da ga je neko u toj igri nadigrao? Da ga je nadigrao jedan pokojnik?“

Oko njih su ljudi ustajali i brzo plaćali, u želji da što pre odu napo- lje, gde su se izgleda veoma brzo odvijali važni događaji. Svi su hrlili ka istočnoj kapiji, da vide Sandrene kako posle osamnaest godina vraćaju kući svog mrtvog gospodara. Četvrt časa ranije, Adreano bi ustajao sa ostalima, ogrtao svoj trostruki plašt, trčao ka kapiji da zauzme neki dobar vidikovac. Ne i sada. Mozak mu je grabio da prati Tregejčev glas niz tu novu stazu i spoznaja je u njemu sinula kao baklja u tami.

„Shvataš, zar ne?“ rekao je mirno njegov novi poznanik. Sedeli su sami u separeu. Nerone se zadržao da na brzinu isprazni vrčve ostavljene u žurbi da se stigne do vrata, pa je onda krenuo za ostalima, na jesenje sunce i povetarac.

„Rekao bih da shvatam“, kazao je Adreano zamišljeno. „Sandre pobeđuje tako što gubi.“

„Tako što gubi bitku do koje mu nikada zaista nije ni bilo stalo“, ispravio ga je sagovornik, a njegove sive oči su iskrile. „Sumnjam da je njemu sveštenstvo ikada bilo bitno. Nisu oni bili njegovi dušmani. Koliko god da je Alberiko prefinjen, činjenica je da je ovu pokrajinu, kao i Tregeju, Fero i Čertando osvojio vojnom silom i čarobnjaštvom, a istočni deo Dlana samo zbog njih i drži. Sandre d’Astibar je vladao ovim gradom i pokrajinom dvadeset pet godina i preživeo je bar deset

ustanaka i pokušaja ubistva za koje sam ja čuo. U tome je uspeo uz pomoć šačice ponekad odanih vojnika, svoje porodice i lukavstva, koje je čak i onda bilo legendarno. Šta bi ti rekao na pomisao da je sinoć odbio da pusti sveštenike i sveštenice do svoje samrtničke postelje prosto da bi naveo Alberika da to danas iskoristi kao uslov kojim će spasavati svoje dostojanstvo?“

Adreano nije znao šta bi rekao. Znao je samo da oseća žar, uzbu- đenje, zbog koga nije znao želi li u tom trenu više mač u ruci ili pero i mastilo da zapiše reči koje su počele da u njemu narastaju.

„Šta misliš, šta će se desiti?“ upitao je, s poštovanjem koje bi zapa- njilo njegove prijatelje.

„Nisam siguran“, odgovorio je čovek iskreno. „Ali sve više slutim da Praznik vina ove godine može biti početak nečega što niko od nas nije očekivao.“

Na trenutak se učinilo da će reći još nešto, ali nije.

Umesto toga je ustao i bacio pregršt novčića na sto da plati. „Moram da idem. Vreme za vežbu: doputovao sam u družini s kojom nikada ranije nisam svirao. Prošlogodišnja kuga desetkovala je putu- juće muzičare – tako sam se spasio koza.“

Iskezio se pa pogledao tablu s opkladama na zidu. „Reci drugovi- ma da ću doći ovamo za tri dana, pre zalaska sunca, da rešimo stvar oko poetskog saučešća s Kjare. Dotle zbogom.“

„Zbogom“, rekao je Adreano odsutno, pa gledao čoveka kako izlazi iz gotovo prazne prostorije.

Vlasnik i njegova žena su skupljali vrčve i čaše i brisali stolove i klupe. Adreano je naručio poslednje piće. Trenutak kasnije, dok je otpijao hav – ovog puta nezačinjen, da izbistri misli – shvatio je da muzičara nije čak ni pitao za ime.

DRUGO POGLAVLJE

Devin je imao loš dan.

U svojoj devetnaestoj godini gotovo se sasvim pomirio sa sitnim stasom i bledim, dečakim licem koje mu je Trijada podarila pride. Davno je prošlo vreme kada je imao običaj da visi naglavačke s drveća u šumi blizu porodičnog imanja u Azoliju, u nameri da se tegljenjem izduži.

Dobro pamćenje oduvek mu je bilo izvor ponosa i zadovoljstva, ali neke uspomene koje su ga zbog toga pratile baš i nisu. Bio bi sasvim srećan kada bi mogao da zaboravi popodne kada su blizanci, koji su se vraćali iz lova s parom grela, zatekli kako naglavačke visi s drveta. Šest godina kasnije još ga je peklo što su njegova braća, obično tako pouzdano tupa, odmah shvatila šta to on pokušava.

„Mi ćemo da ti pomognemo, mališa!“, viknuo je Povar veselo i pre nego što je Devin uspeo da se ispravi i pobegne, Niko ga je držao za ruke, Povar za noge, i snažna braća su ga vukla, sve vreme se veselo klibereći. Uživajući, između ostalog, i u obimu Devinovog preuranjeno prostačkog rečnika.

Pa, tada je poslednji put zaista pokušao da poraste. Veoma kasno te noći ušunjao se u sobu blizanaca, koji su hrkali, pa ih pažljivo zalio pomijama iz kofe. Pojurio je kao Adaon na svojoj planini i izleteo iz dvorišta gotovo i pre nego što se začula njihova rika.

Nije ga bilo dve noći, a onda se vratio da ga otac išiba. Očekivao je da će sam morati da opere posteljinu, ali je Povar to već učinio a oba blizanca, dobroćudna u svojoj tromosti, već su zaboravila čitav događaj.

Devin, proklet ili blagosloven pamćenjem poput Eane od Imena, nikada nije zaboravio. Blizanci su možda bili ljudi kakvima je teško

pamtiti zlo – zapravo je to gotovo nemoguće – ali to nikako nije umanjivalo njegovu usamljenost na tom imanju u nizijama. Ubrzo posle tog događaja Devin je otišao od kuće, postao je šegrt pevaču Meniku di Ferou, čija je družina obilazila severni Azoli svakog drugog ili trećeg proleća.

Devin se od tada nije vraćao, uzeo je slobodnu nedelju kada je družina išla na sever pre tri godine i ponovo ovog prošlog proleća. Nisu njega na imanju kinjili, već se prosto nije uklapao, a to su znala sva četvorica. Seljački život je u Azoliju iziskivao težak, ponekad surov rad, borbu da se sačuvaju zemlja i zdrav razum naspram neprekidnih nasrtaja mora i vrele, magličaste, sive jednoličnosti dana.

Da mu je majka poživila, sve bi možda bilo drugačije, ali je imanje u Azoliju na koje je Garin iz Donjeg Kortea odveo svoja tri sina bilo sumorno mesto, bez ženske ruke – prihvatljivo možda blizancima, koji su imali jedan drugoga, i čoveku kakav je Garin polako postajao u bezličnim prostranstvima nizija, ali nije pružalo duhovnu hranu niti tople uspomene sitnom, hitrom i maštovitom najmlađem detetu, čiji darovi, kakvi god da su, nisu imali veze sa zemljom.

Pošto su od Menika od Feroa saznali da je Devinov glas sposoban za više od običnih seoskih balada, s određenim zajedničkim olakšanjem pozdravili su se jednog prolećnog jutra stojeći u predvidljivom sivilu i kiši. Njegov otac i Niko su se okretali da provere vodostaj reke gotovo i pre nego što su sve oproštajne reči izgovorene. Povar se ipak malo zadržao, da nespretno čušne po ramenu svog malog, ćudnog brata.

„Ako ne budu lepo postupali s tobom“, rekao je, „uvek možeš da se vratiš kući. Ima mesta.“

Devin je pamtio i jedno i drugo: nežni udarac koji je morao da ponese mnogo više značenja nego što bi takav gest trebalo, i grube, hitre reči koje su usledile. Istina je bila, on se stvarno sećao gotovo svega, osim svoje majke i dana provedenih u Donjem Korteu. Ali njemu je bilo manje od dve godine kada je ona stradala u borbama tamo dole, a samo mesec dana više kada je Garin poveo svoja tri sina na sever.

Gotovo sve posle toga imao je u glavi.

A da je voleo da se kladi – kao što nije, pošto je bar toliko od opreznog Azolija poneo u duši – bio bi spreman da uloži kjaro ili astin na činjenicu da se godinama nije osećao ovoliko ozlojeđeno. Od dana, ako ćemo pravo, kada se činilo da nikada neće izrasti.